

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys
Itälahdenkatu 22 B
00210 Helsinki
<https://www.sll.fi/helsinki/yhdistys/>

Helsinki 15.3.2024

Siltasaariseura ry
Pitkänsillanranta 7
00530 Helsinki
<https://kaupunginosat.fi/kallio/siltasaariseura/>

Töölö-Seura ry
Eino Leinon katu
00250 Helsinki
<https://töölö-seura.fi/toolo-seura-ry/>

Töölön kaupunginosat – Töölö ry
Hietsun Paviljonki
Hiekkarannantie 9
<https://www.toolonkaupunginosat.fi/yhdistys/>

Vaasan hallinto-oikeudelle

Asia: Vastaselitys

Viite: Diaarinumero 752/03.04.04.04.20/2023

Käännymme kunnioittaen Vaasan hallinto-oikeuden puoleen vastaselityksellämme. Kiitämme hallinto-oikeutta vastaselityspyynnöstä sekä vastaselityksen antamiselle saamastamme lisäajasta (liite 1).

Yleistä

Vastaselityksessämme komentoimme Vaasan hallinto-oikeudelta saamiamme asiakirjoja, jotka hallinto-oikeus on pyytänyt 26.6.2023 jättämämme valituksen (dnro 752/03.04.04.04.20/2023) johdosta. Valituksemme koskee Etelä-Suomen aluehallintoviraston 17.5.2023 tekemää päätöstä vesilain mukaisen rakentamisluvan määräajan jatkamisesta. Päätöksen nimi on ”Kevyen liikenteen sillan ja tulvasuojelurakenteiden rakentamiselle asetetun määräajan jatkaminen, Helsinki, dnro ESAVI/37747/2022”.

Päätöksellään Etelä-Suomen aluehallintoviraston (jäljempänä myös ESAVI) pidensi jo toista kertaa peräkkäin Helsingin kaupungille vuonna 2016 myöntämänsä luvan määräaika (aikarajaa sille, mihin mennessä rakentaminen tulee aloittaa ja oleellisilta osiltaan valmiiksi saattaa). Ensimmäisen kerran ESAVI pidensi määräaika keväällä 2020.

Rakentamislupaa Helsingin kaupunki haki ESAVI:lta vuonna 2015. Lupaa kaupunki tarvitsi voidakseen ryhtyä säännöstelemään Helsingin ydinkeskustassa, Finlandia-talon ja Suomen kansallisooppera ja -baletin tuntumassa sijaitsevan Itämeren lahden, Töölönlahden, vedenpinnan korkeutta tulvasuojeluportein. Tulvasuojelua kaupunki perusteli Töölönlahden ”rantarakenteiden” sekä keskeisesti Finlandia-talon kellarin tulvavesiltä suojaamisella. Osana hanketta kaupunki tavoittelee myös Töölönlahden vesiliikenteen lisäämistä. Rakentamislupaa kaupunki haki tulvaportin ja -pumppujen rakentamiseen, vesialueen ruoppaukseen, merenpohjan täyttöön sekä uuden, aiempaa korkeamman sillan rakentamiseen. Tulvasuojelurakenteet kiinnitettäisiin hankkeessa Töölönlahden naapurilahden, Eläintarhanlahden, puolella sijaitsevaan, em. kevyen liikenteen siltaan. Töölönlahti ja Eläintarhanlahti ovat yhteydessä toisiinsa junaradan ali kulkevalla kanavalla. Nykyinen silta purettaisiin ja korvattaisiin purettuun siltaan nähden n. 2 metriä korkeammalla sillalla. Uusi korkeus mahdollistaisi vesiliikenteen määrän kasvun Töölönlahdella.

Vaasan hallinto-oikeudelta saimme vastattavaksemme seuraavat lausunnot ja vastineet:

1. Etelä-Suomen aluehallintoviraston ympäristölupavastuualueen lausunto 17.10.2023
2. Helsingin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen ilmoitus 26.9.2023
3. Uudenmaan ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen vesivarojen hoito -nimisen yksikön ilmoitus 26.9.2023
4. Helsingin kaupunginkanslian hallinto-osaston oikeuspalvelujen vastine 22.12.2023 liitteineen (4 kpl).

Vastaselityksemme keskeiset käsitteet

Päätös. ESAVI:n 17.5.2023 tekemä päätös, jolla ESAVI pidensi jo toista kertaa peräkkäin Helsingin kaupungille vuonna 2016 myöntämänsä rakentamisluvan määräaika.

Valitus. Em. päätöksen johdosta Vaasan hallinto-oikeudelle 26.6.2023 jättämämme valitus.

Lupa tai lupapäätös. Etelä-Suomen aluehallintoviraston 4.11.2016 Helsingin kaupungille myöntämä rakentamislupa Eläintarhanlahdelle sijoittuvien tulvasuojelurakenteiden ja uuden sillan rakentamiseksi.

Määräaika. ESAVI:n määrittelemä ajanjakso, jonka puitteissa Helsingin kaupungin tulee aloittaa luvan mukainen rakentaminen ja rakentaminen myös oleellisilta osin valmiiksi saattaa.

Hakija. Helsingin kaupunki.

Vastaselityksemme tiivistelmä

Valitukseemme annetut lausunto, ilmoitukset ja vastine eivät anna aihetta muuttaa valitukseemme vaatimuksia ja perusteluita. Päätös tulee kumota, eikä ESAVI:n lausunnossa ja kaupungin vastineessa esitettyihin määräaikojen pidennyspyyntöihin tule suostua.

Hankealueen luontoarvoissa ja muissa ympäristöolosuhteissa on tapahtunut merkittäviä muutoksia sitten vuoden 2016 luvan. Luontoarvojen muutokset konkretisoituvat kaupunkiympäristölautakunnan päätöksessä 14.2.2023: lautakunnan mukaan Töölönlahti täyttää luonnonsuojelualueen kriteerit (valituksen liite 6). Tätä valitukseemme keskeistä perustetta ESAVI lausunnossaan ja kaupunki vastineessaan eivät kiistä.

Vastineessaan kaupunki vetoaa siihen, että hankealue ei ole suojeltu luontotyyppi. Hankealue kuuluu kuitenkin luontodirektiivin liitteen IV suojelemien lepakoiden elinalueeseen. Alkuperäinen lupa on myönnetty oletuksella, että hanke ei vaikuttaisi lepakoihin. Lepakkojen suojelua kaupunki ei vastineessaankaan kommentoi, vaikka hankkeen uudemmissa selvityksistä (liite 2) ilmenevä porapaalutus aiheuttaa merkittävää melua. Kaupunki ei vastineessaan huomioi myöskään lupavaiheessa lupaviranomaiselle toimittamaansa aineistoon nähden uudempaa selvitystä rantapenkereen suhteen (liite 2) tai haitallisista sedimenteistä ja niiden ruoppauksesta aiheutuvasta veden pilaantumisriskistä (valituksen liite 21).

Hakijan esittämää Töölönlahden tulvasuojelun tarvetta ei ole olemassa. Tulvavesi ei tosiasiallisesti uhkaa Finlandia-talon kellaria eikä Töölönlahden "rantarakenteita", hanke ei ole yleisen edun mukainen, intressivertailu hankkeen hyödyistä ja haitoista on puutteellinen, minkä lisäksi kaupunki on vuonna 2015 hakenut luvan selvästikin varastoon. Näitä valitukseemme perusteluita eivät kaupunki vastineessaan ja ESAVI lausunnossaan kumo.

Hankeesta ei ole olemassa poliittista päätöstä. Kaupunkiympäristölautakunnan 31.3.2020 tekemä päätös puistosuunnitelmasta ei sisältänyt rakentamisaluetta (valituksen liite 43). Myöskään tätä valitukseemme perustetta eivät kaupunki ja ESAVI vastineessaan ja lausunnossaan kumo.

Määräajan jatkohakemuksen jättäneellä viranhaltijalla ei ollut toimivaltaa hakemusta jättää. Tämän valituksemme perusteen kaupunki myöntää oikeaksi vastineessaan. Toimivalta puuttui kuitenkin myös ensimmäisen jatkoaikahakemuksen jättäneeltä viranhaltijalta. Kuten valituksessamme olemme tuoneet esiin, toimivallan on täytynyt puuttua myös niiltä viranhaltijoilta, jotka jättivät kaupungin alkuperäisen lupahakemuksen. Näitä valituksemme perusteita ESAVI lausunnossaan ja kaupunki vastineessaan eivät kiistä.

Katsomme, että kaupungin vastine osoittaa valituksessamme jo ilmi tuomamme: tulvasuojeluhanketta on kokonaisuudessaan käsitelty heikoilla tiedoilla ja asiantuntemuksella kaupungilla ottamatta riittävästi huomioon ympäristö- ja luonnontutkimuksia ja niiden muutoksia. Toimivallan puuttuminen hakemuksen jättäjältä sekä poliittisen päätöksen puute hankkeelta, jonka kokoluokka on pian 10 miljoonaa euroa ja joka on tehty kevein ja virheellisin perustein, herättää huolta kaupungin toiminnan vastuullisuudesta.

Mikäli oikeus kumoaa luvan toimivallan puuttumisen perusteella, kuten kaupungin juristi ansiokkaasti ennakoii, niin asiassa olisi hyvä ottaa kantaa myös esiin tuotuihin ongelmiin ja selvitysten puutteellisuuksiin, jotta prosessi ei turhaan toistuisi. Jatkoajan myöntäminen uuden jatkoajan hakemiseen ei myöskään ole kestävä, koska lupa tulee kokonaisuudessaan valmistella ja perustella uudestaan.

Toimme valituksessamme esiin hankkeessa ilmenneen, alkuperäistä lupaa laajemman ja huonosti kartoitetun sedimentti-ongelman. Alkuperäisessä luvassa kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen tuo esiin (valituksen liite 7, s. 15, viimeinen kappale), että "tulvaportin käyttö ja veden pumppaus Töölönlahdesta Eläintarhanlahteen on toteutettava siten, että vedenvirtaus ei pääse liikuttamaan haitta-ainepitoisia pohjasedimenttejä." Tämä on perusteltua, koska raporttien mukaan ne ovat poikkeuksellisen saastuneita. Tähän vastataan luvassa seuraavasti (valituksen liite 7, s. 17, 1. kappale): *"Tulvapumppaamon otto- ja purkupuolen pohjaantäyttö tehdään riittävältä matkalta sellaisella materiaalilla, joka ei erouditu pumppuja käytettäessä."* Luvan mukaan suurin suunniteltu virtaama olisi 7 m³/s (valituksen liite 7, s. 9, toiseksi viimeinen kappale), joka on suuren joen keskivirtaama. Tämän vaikutus sedimentteihin matalilla lahdilla olisi tullut selvittää. Lisäksi alkuperäisessä 2016 luvassa on selvitetty sedimenttejä ja pohjantäyttöä vain Eläintarhanlahdelta välittömältä rakennuskohdalta, vaikka Töölönlahden sedimentit tiedetään vielä pahemmiksi (valituksen liite 40) ja hakija viittaa myös pumppamon ottopuolen eli Töölönlahden pohjantäyttöön.

Kaupungin olisi tullut selvittää hankkeen ja sen vaihtoehtojen kustannukset ja haitat vesilain intressivertailua varten. Vaihtoehdot tarvittaisiin myös mahdolliseen direktiivilajin – pohjanlepakon – suojelusta poikkeamiseen. Hankkeen eduksi katsotut tulvasuojeluargumentit eivät ole perusteltuja. Haittoja ympäristölle sekä luonnolle on paljastunut olevan merkittävästi enemmän.

Oikeudenkäyntikuluvaatimus. Koska oikeudenkäynti johtuu esiin tuomistamme ja kaupungin vastauksista ilmenevistä viranomaisten ilmeisistä virheistä myös ESAVI:n osalta, vaadimme oikeudenkäyntikulujen korvaamista tämän vastaselityksen tuottamisesta. Kulu on tällä hetkellä 35 tuntia 50 euroa/tunti eli 1750 euroa. Vastaavassa tilanteessa KHO on tuominnut huolimattomasti luvan myöntäneen AVI:n korvaamaan oikeudenkäyntikuluja (KHO:2024:6, 22.1.2024).

Seuraavassa käymme Vaasan hallinto-oikeudelta vastaselityksen antamista varten saamamme, edellä mainitut asiakirjat läpi yksityiskohtaisesti, yksi asiakirja kerrallaan.

1. ESAVI:n ympäristölupavastuualueen lausunto

1.1. ESAVI:n lausunto, sivu 1(2)

ESAVI toteaa lausunnossaan, että kevyen liikenteen silta ja tulvasuojelurakenteet sijoittuvat ainoastaan Eläintarhanlahden puolelle ja että muistuttajan väite settipadosta Töölönlahden puolella ei pidä paikkaansa ja että osa muistuttajien liitteistä ei kuulu nyt käsiteltävänä olevaan asiaan.

Vastaselityksemme

ESAVI ei määrittele tarkemmin, mitkä valituksemme liitteistä eivät ESAVI:n mielestä kuulu asiaan. ESAVI ei myöskään perustele väitettään valitukseemme kuulumattomista liitteistä millään tavoin.

Settipadon osalta olemme valituksessamme todenneet seuraavaa: *"Osana tulvasuojelua kaupunki haluaa purkaa Eläintarhanlahden puolella sijaitsevan sillan ja korvata sen uudella, purettuun siltaan nähden n. 2 metriä korkeammalla sillalla. Tulvasuojelurakenteet ja pumput tulisivat kiinnitettäväksi pääosin uuteen siltaan. Rakenteiden valmistuttua Töölönlahtea ja Eläintarhanlahtea yhdistävän kanavan molemmat suut voidaan sulkea molempien lahtien puolelta nk. settipadoilla."*

Settipatojen suhteen valituksessa esitetetty muotoilu voi olla huono. Luvan mukaan settipadot tulisivat tulvasuojelurakenteiden molemmin puolin, mutta radan alittava kanava jatkuisi settipadosta Töölönlahdelle. Samalla ESAVI tulee todenneeksi, että tulvasuojelurakenteet sijoittuvat ainoastaan Eläintarhanlahden puolelle. Tämä taas on ristiriidassa sen kanssa, että hakija kertoo tekevänsä pohjan täyttööä myös Töölönlahden puolella sedimenttien liikkumisen estämiseksi. Tämä luvassa käsittelemätön toimi on siten ilmeisesti jäänyt lupaviranomaiselta täysin huomiotta (valituksen liite 7, s. 17, 1. kappale).

1.2. ESAVI:n lausunto, sivu 1(2)

Uudenmaan ELY-keskukseen ja Helsingin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiseen viitaten ESAVI toteaa, että *"kumpikaan viranomainen ei ole katsonut tarpeelliseksi antaa lausuntoa asiassa – ei esimerkiksi vesienhoidon suunnittelun tai luontoarvojen osalta."*

Vastaselityksemme

Siitä, että viranomainen *ei anna* lausuntoa, ei voi päätellä sitä, että viranomainen olisi *eri mieltä* valituksemme vaatimusten ja perusteluiden kanssa. Lausunnon antamatta jättäminen liittyy ainakin Helsingin kaupungin ympäristöviranomaisen kohdalla ilmeiseen resurssipulaan. Kaupungin ympäristöviranomainen ei käytettävissämme olevien tietojen mukaan myöskään lähtökohtaisesti koskaan anna lausuntoja vesilupien määräajan pidentämistä koskeviin valituksiin.

Jättämällä lausunnon antamatta, mutta olemalla perumatta lupavaiheessa antamaansa lausuntoaan, antaa ympäristöviranomainen ymmärtää olevansa samaa mieltä aiemmin antamansa lausunnon kanssa. Kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen antama lausunto vuodelta 2016 (liite 3) ei kuitenkaan ole enää ajantasainen alueella sitten vuoden 2016 tapahtuneiden luontoarvojen muutosten, luonnonsuojelualueen kriteerien täyttymisen Töölönlahden osalta (valituksemme liite 6) sekä hankkeen mm. rakentamistekniikkaan liittyvien merkittävien muutosten vuoksi.

Uudenmaan ELY-keskuksessa taas lausuntopyyntö ohjautui luvan hakemisivaiheessa vesistön vastuualueelle / vesivarojen hoito -yksikköön – ei luonnonsuojelun vastuualueelle. Lausunnoissaan 9.3.2016 Uudenmaan ELY-keskus (liite 4) ei käsittele alueen lajisto- ym. luontoarvoja, eikä täten myöskään hankkeen niihin kohdistamia vaikutuksia.

Vastuu hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin riittävyden ja asianmukaisuuden arvioinnista on joka tapauksessa lupaviranomaisella, tässä tapauksessa ESAVI:lla.

1.3. ESAVI:n lausunto, sivu 2(2)

ESAVI:n mukaan ruoppausmääristä ja tulvaportin toiminnasta on määrätty alkuperäisen luvan lupaehtoisissa.

Vastaselityksemme

Se, että ruoppausmääristä ja tulvaportin toiminnasta on määrätty lupamääräyksissä, ei kumoa valituksemme vaatimusten ja niiden perusteluiden oikeellisuutta. Hankkeen suunnitelmat ja tiedot Eläintarhanlahden rantapenkereen sedimenttien kokonaismäärän sekä haitallisuuden suhteen ovat

muuttuneet (valituksen liite 21).

1.4. ESAVIN lausunto, sivu 2(2)

ESAVI korostaa lausunnossaan, että "tavallisissa olosuhteissa luvitettu tulvasuojelurakenne ei muuta Eläintarhanlahden ja Töölönlahden välistä vedenvirtausta mitenkään ja että lupamääräyksen 18 mukaisesti tulvaporttia saa käyttää vain tilanteissa, joissa käyttö on välttämätöntä Töölönlahden rantarakenteiden suojaamiseksi meritulvien aiheuttamalta vaurioitumiselta, sekä tarvittavien huolto- ja korjaustöiden aikana."

Vastaselityksemme

ESAVI ei täsmennä sitä, mitä se tarkoittaa "tavallisilla olosuhteilla", "välttämättömällä" ja "rantarakenteilla". "Tavallisilla olosuhteilla" ESAVI viitanee kuitenkin ajanjaksoon, jolloin tulvaportit tulisivat olemaan auki.

Lupamääräyksistä ESAVI myös nostaa lausunnossaan esiin vain kohdan 18. Kuitenkin lupamääräys 19 (valituksen liite 7, s. 20(24)) kuuluu seuraavasti:

"19. Tulvaportti suljetaan, kun meritulvatilanteessa merenpinta ylittää tason NN + 1,0 m. Mikäli Töölönlahden vedenpinta jatkaa edelleen nousuaan, pumpataan vettä Eläintarhanlahden puolelle, kunnes Töölönlahdella saavutetaan jälleen taso NN + 1,0 m. Veden pumppaus on toteutettava siten, että veden virtaus ei pääse liikuttamaan haitta-ainepitoisia pohjasedimenttejä merkittävästi luonnontilaa enempää."

Hankkeen lupavaiheesta alkaen lupaviranomaiselta on puuttunut hakijan esittämä, perusteltu arvio siitä, kuinka usein ja kuinka pitkiä aikoja kerrallaan tulvaportit tulisivat olemaan kiinni ts. kuinka usein ja kuinka pitkiä aikoja kerrallaan vedenpinta tulisi nousemaan Töölönlahdella metrin tai sitä enemmän. Hankkeen ympäristövaikutusten arvion kannalta tieto on välttämätön. Luvan mukaan tämä 1 metrin taso tulee pysyväksi tilanteeksi merenpinnan kohotessa, jolloin portit olisivat koko ajan kiinni (valituksen liite 7, s. 10, 2. kappale). Tulvasuojelurakenteen käytännöllisyyttä ja tarvetta tässä aukossa ei ole tuolloinkaan perusteltu..

Rantarakenteiden suojauksen osalta haluamme korostaa, että "rantarakenteita" ei päätöksessä, eikä luvassakaan, ole määritelty. Niiden suojaamisen tarve on kuitenkin nostettu esille hankkeen alusta asti, vaikka kaupungin lupahakemuksen hankesuunnitelmassa korostuikin Finlandia-talon kellarin suojaaminen meriveden tulvilta.

Rantarakenne-sanalla tarkoitettaneen yleiskielessä ranta-alueella olevia, ihmisen toimesta syntyneitä penkkoja, valleja, kivetyksiä, laitureita ja vastaavia. Helsingin kaupungin julkaisemassa "Rannat ja rantarakenteet" -ohjekortissa rantarakenteet ymmärretään erilaisiksi veneiden talvisäilytyspaikoiksi, yleisiksi uimarannoiksi, laitureiksi ja matonpesupaikoiksi (liite 5). Kaupungin em. rantarakenne-määritelmän suhteen Töölönlahti näyttää tältä:

- Pohjoisrannassa sijaitsee valtaisa hulevesiputki; sen rakenteeseen meriveden nousuilla ei ole ollut mitään vaikutusta.

- Lahden länsi-luoteiskulmassa sijaitsee luonnonkivillä tuettu pengeri, jota vähäiset vedennousut eivät näytä haitanneen.

- Töölönlahden itäranta on jyrkkää ja jyrkähköä rinnettä. Kahta huviloita pienempää rakennusta lukuun ottamatta alueen huvilat ovat korkealla rinteessä. Linnunlaulun yksityisten huviloiden ranta-alueiden rantarakenteet muodostuvat yhdestä laiturista ja ilmeisesti joistain rantakivistä. Itärannan vähäisten rantarakenteiden suojaamiseksi kaupunki ei tulvaporttien rakentamislupaa vuonna 2015 hakenut, vaan korostetusti Finlandia-talon kellarin.

- Töölönlahden etelärannalla on vuosikymmeniä ollut kaupungin laituri. Se uusittiin joitain vuosia sitten. Vanha laituri kesti kesät, talvet, mutta uuteen laituriin kuuluva mekaniikka ei näyttänyt

toissa talvena kestävän jäitä. Laiturin itäpuoli on hiekkaa ja länsipuoli kivillä verhoiltu.

Muilta osin Töölönlahden rannoilla ei ole rakenteita, vaan rannat ovat rakentamatonta ruovikkoa, hiekkaa tai kasvillisuuden sitomaa maapengertä.

Merivesi on kautta vuosikymmenten noussut aina silloin tällöin vuosittain ja pulssimaisesti Töölönlahden etelärannoille ja sen länsi-itäsuuntaiselle ulkoilutielle. Lahden länsirannan Ruusuniemessä taas merivesi on voinut hyvin harvoin nousta niemen hiekkaiselle ranta-alueelle. Tulvat ovat lyhytkestoisia.

Lähtökohtaisesti suurin "haitta" tulvista on suurimmalle osalle ulkoilijoista ollut se, että etelärannassa voi joutua hieman poikkeamaan ulkoilutieltä viereiselle viheralueelle veden noustessa. Etelärannan itäosan rannassa kulkeminen taas saattaa vaatia kulkijalta kumisaappaita. Töölönlahti on lähiluontoalue, jossa tulvatkin tarjoavat luontokokemuksia. Vastineessaan 22.12.2023 Vaasan hallinto-oikeudelle kaupunki maalaa kauhukuvaa lahden ympäri kulkevan tien (huom! kyseessä on kapeahko ulkoilutie) peittymisestä "monin paikoin paksun vesipatsaan alle" samalla kun vesipatsas aiheuttaa haittaa "rakenteille" ja kasvillisuudelle. Kuvaus on harhaanjohtava.

Mikäli ESAVI lausunnossaan kuitenkin tarkoittaisi "rantarakenteilla" Töölönlahdella sijaitsevia rakennuksia, niin selvitämme seuraavassa sen, että Finlandia-talon kellarin suojaamiseksi tulvaportteja ei tarvita. Linnunlaulun huvilat taas, jotka kaupungin mukaan ovat tulvavaarassa, sijaitsevat korkean mäen päällä. Kahteen huviloista kuuluu kuitenkin huviloita pienempi rakennus, joiden reunalle tulva-alue saattaisi SYKE:n tulvakartan mukaan (kaupungin vastineen liite 1) ulottua kerran sadassa vuodessa toistuvan meritulvan yhteydessä. Muita "tulvavaarassa" olevia rakennuksia ei Töölönlahdella ole.

Finlandia-talon suojaustarpeet

Helsingin kaupungin ESAVI:lle 6.10.2015 jättämän lupahakemussuunnitelman liitteessä 6 (liite 6) sekä hakemussuunnitelman täydennyksessä 10.12.2015 (liite 7, s. 6, 1. kappale) kaupunki korosti Finlandia-talon aluetta merkittävimpänä tulvariskikohteena. Vaihtoehtona tulvaportteille hakemussuunnitelman täydennyksessä esiteltiin turvautuminen meritulvatilanteen aikana tilapäisiin tulvasuojelurakenteisiin kuten esim. paperipaaleihin ja hiekkasäkkeihin; myös näillä voitaisiin Finlandiatalon edustaa suojata meriveden nousulta (liite 7, s. 6, 3. kappale). Tätä vaihtoehtoa kaupunki ei kuitenkaan ole tarkemmin tutkinut. Valituksessamme totesimme, että kaupungin mukaan Finlandia-talon kellarin suojaus on ollut kaupungin esittämä ensisijainen syy tulvaporttien rakentamiselle. Tätä kaupunki ei vastineessaan kiistä.

ESAVI:n käsitellessä kaupungin 29.9.2022 jättämää hakemusta määräjän jatkamiseksi toista kertaa peräkkäin, lähetti ESAVI hakemuksen johdosta vastaanottamansa neljä asiakirjaa – muistutuksen, sen täydennyksen ja kaksi mielipidettä – kaupungille selitystä varten. ESAVI:n päätöksessä toista mielipiteistä lainataan seuraavasti (valituksen liite 1, s. 7–8):

"Tulvarakennelma Töölönlahden ja Eläintarhanlahden väliin on täysin turha kallis hanke. Töölönlahdella on ainoastaan yksi rakennus, Finlandiatalo, vaarassa, mikäli vesi nousee epätavallisen korkealle. Sen suojaamisen voi hoitaa hyvin yksinkertaisesti ja halvemmalla rakentamalla noin 50 m pitkä valli tai pengeri Finlandiatalon eteen. Muistutuksen/mielipiteen liitteenä oli kartta, jossa on keltaisella merkitty penkereen paikka." Tähän mielipiteeseen kaupunki ei antanut selitystä, minkä kaupunki toi myös ESAVI:lle ilmoituksena tiedoksi (valituksen liite 1, s. 8, 2. kappale).

Merenpinnan nousu metrillä (NN + 1m) ei tosiaankaan uhkaa Finlandia-talon kellaria mitenkään. Asia on helposti todettavissa jo paikan päällä silmämääräisesti. Tulvaportit olisivat näin ollen Finlandia-talon suojauksen kannalta tarpeettomasti kiinni lupamääräystä 19 toteutettaessa. Kysymys siitä, kuinka paljon meriveden täytyy nousta ennen kuin se tosiasiallisesti uhkaa Finlandia-talon kellaria, on koko lupaprosessissa jäänyt epäselväksi.

Helsingin kaupunki antoi siis (ks. edellä) 11.1.2023 ESAVI:lle selityksen muistutukseen ja mielipiteisiin, jotka oli jätetty ESAVI:lle kaupungin haettua ESAVI:lta toista kertaa peräkkäin määräajan jatkoa vuonna 2016 saamalleen rakentamislupalle. Selityksessään kaupunki toteaa seuraavaa (liite 8, s. 5, 1. kappale):

"b) Finlandia-talon perusparannuksen tarveselvityksessä ja hankesuunnitelmassa (Liite 1. Kaupunkiympäristö. Tarveselvitys ja hankesuunnitelma – Finlandia-talon perusparannus Hankenro 2821P61035. 25.1.2019) ei esitetä Finlandia-talon tulvasuojeluun toimenpiteitä. Tulvaportin rakentaminen on huomioitu Finlandia-talon perusparannuksen suunnittelussa."

Tiedustellessamme tietopyynnöllä kaupungilta mihin em. lainauksessa mainitulla "perusparannuksen suunnittelulla" viitataan, saimme kaupungilta vastauksen (liite 9), jossa todetaan seuraavaa:

"Finlandia-talon ulko-ovien kynnyskorkeus alittaa nykyiset tulvasuojeluohjeet, ulko-ovien kynnyskorkeus on noin +1,8 m. Rakennus on suojeltu omalla asetuksella. Finlandia-talon tulvien hallinta perustuu siirreltäviin tulvapuomeihin, joilla voi hallita noin 20 cm lisätulvan nykyisen maanpinnan koron lisäksi. Alueen tasaisuuden ja rakennuksen suojelun takia enempään ei ole voinut rakenteellisesti tässä rakennushankkeessa varautua. Siksi suuremmat tulvat on Finlandia-talon suunnittelussa huomioitu hallittavaksi muulla tavalla."

Vastauksesta selviää, että Finlandia-talon tulvasuojelussa on jo varauduttu + 2,0 m tulviin. Valitustamme koskevassa vastineessaan Vaasan hallinto-oikeudelle kaupunki viittaa SYKE:n tulvariskikarttaan. Kartta löytyy kaupungin vastineen liitteestä 1 sekä myös valituksessamme olevana kuvana, "Kuva 2" (pahoittelemme tekemäämme numerointivirhettä kuvan kohdalla). SYKEN tulvakartassa kuvataan sitä, minkälaisia tulvia voi SYKE:n mukaan esiintyä Töölönlahden ja Eläintarhanlahden alueella kerran sadassa vuodessa toistuvan meritulvan yhteydessä. Kartan mukaan Finlandia-talon kohdalla meritulvan korkeus on alle 0,5 m. Tästä voimme päätellä, että Finlandia-talon tulvasuojelu on jo nykyisellään riittävä.

Linnunlaulun huviloiden suojaus meritulvilta

Kaupungin selityksissä (liite 8, s. 6, 1. kappale) vedotaan myös siihen, että Linnunlaulun huvilat ovat tulva-alueella: *"Kuvasta 2 nähdään myös, että tulva-alueella on muitakin rakennuksia kuin Finlandia-talo, esim. Linnunlaulun huvilat."* Saman asian kaupunki oli tuonut esiin myös ennen ESAVI:n päätöstä (valituksen liite 1, s. 6, 4. kappale).

Töölönlahden länsirannalla sijaitsee kaksi rakennusta, Suomen kansallisoppera ja -baletti sekä ravintolan käytössä oleva rakennus. Kumpikaan niistä ei sijaitse tulvariskialueella. Töölönlahden pohjoisrannalla ei sijaitse yhtään rakennusta. Töölönlahden etelä-koillisosassa sijaitsee Finlandia-talo. Linnunlaulun huvilat sijaitsevat Töölönlahden itärannalla pääsääntöisesti mäen rinteessä ja sen päällä. Itärannan korkeuserot eivät kuitenkaan selviä siitä kuvasta, jonka kaupunki on selitykseensä liittänyt (liite 8, s. 6, kuva 2).

Linnunlaulun huviloiden korkeudet merenpinnasta selviävät esimerkiksi Helsingin karttapalvelun korkeuskäyrien avulla (liite 10). Korkeuskäyristä selviää, että Linnunlaulun huviloiden pihojen ranta-alueella on ainoastaan kaksi rakennusta: eteläisimpään huvilaan kuuluva pienempi rakennus sekä Villa Kiven piharakennus. Helsingin karttapalvelusta löytyvien korkeuskäyrien mukaan näiden rakennusten korkeus merenpinnasta on noin 2 m (liite 10). Em. liitteeseen olemme merkinneet em. kaksi, huviloiden piha-alueen pienempää rakennusta nuolilla. Näiden rakennusten suojelua ei kaupunki kuitenkaan rakentamislupaa hakiessaan vuonna 2015 pitänyt perusteena tulvaporttien rakentamiselle.

Katsomme kaupungin johtaneen lupaviranomaista harhaan selityksellään (liite 8), jonka mukaan myös Linnunlaulun huvilat tulee suojata meriveden nousulta.

1.5. ESAVIN lausunto, sivu 2(2)

"Asian käsittelyssä on noudatettu vesilain 11 luvun 6 §:ää ja 10 §:n momenttia. Asian laatuun nähden hakemusasikirjoja ja menettelyä on pidetty riittävänä."

Vastaselityksemme

Asiakirjoja ja menettelyä ei voi pitää riittävänä. Vesilain 10 §:n 5 momentin mukaan "merkitykseltään vähäisissä hakemusasioissa ja hakemusasioissa, joissa 1 momentin tai 11 §:n mukainen tiedoksianto ei asian laadun vuoksi ole tarpeen, tieto hakemuksesta voidaan antaa muulla tavoin. Jos asia ei vaikuta muuhun kuin hakijan oikeuteen tai etuun, tiedoksiantamista ei tarvita."

Tiedoksiannosta säädetään vesilain 10 §:n 1 momentissa seuraavasti: *"Lupaviranomaisen on annettava hakemus tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään. Tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen vaikutusalueen kunnissa noudattaen, mitä kuntalain 108 §:ssä säädetään. Kuulutuksesta on käytävä ilmi, mitä muistutuksia tehtäessä ja mielipiteitä ilmaistaessa on noudatettava. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä kuulutuksen sisällöstä ja sen julkaisemisesta."* Edellisen lisäksi vesilain 11 §:ssä todetaan mm. että *"kuulutuksesta on annettava erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee"*.

Katsomme, että Helsingin ydinkeskustan suosituimman virkistys- ja luontoalueen, luonnonsuojelualueen kriteerit täyttävän Töölönlahden ja rantojen luontoarvoja, ml. direktiivilaji pohjanlepakko, uhkaavan tulvasuojelu- ja sillankorotushanke ei ole vähäinen, vaan erittäin merkittävä. Päätös vaikuttaa lukuisten kaupunkilaisten oikeuteen ja etuun.

1.6. ESAVIN lausunto, sivu 2(2)

Aluehallintoviraston mukaan ensimmäisen jatkoajan myöntämisen ja sitä seuranneen ylempien oikeusasteiden päätösten jälkeen luvan haltijalle jäi hankkeen toteutusaikaa jäljelle vain noin vuosi ja kolme kuukautta, joten jos Vaasan hallinto-oikeus hylkää valitukset, tulisi hallinto-oikeuden pidentää aluehallintoviraston päätöksessään nro 128/2023 myöntämää lisäaikaa.

Vastaselityksemme

Hallinto-oikeuden ei tule pidentää ESAVI:n päätöksellä nro 128/2023 myöntämää lisäaikaa. Kaupunkihan jo otti mahdollisten valitusten viemän ajan huomioon määräajan pidentämistä koskevassa hakemuksessaan 29.9.2022. Tämän lisäajan ESAVI kaupungille myös myönsi. Ote hakemuksesta seuraavassa (valituksen liite 4, s. 2, 2. kappale):

"Vesiluvan varaisten töiden arvioidaan kestävän noin 8 kuukautta ja urakan kokonaisuudessaan noin 18 kuukautta. Helsingin kaupunki tarvitsee pidennystä päätöksen Nro 109/20202 mukaisten töiden loppuun saattamiseen 31.12.2026 asti ja hakee pidennystä mahdollisten valituskäsittelyjen varalle 31.12.2027 saakka. "

ESAVI kiinnittää lausunnossaan huomiota myös vain ensimmäisen jatkoajan jälkeen kaupungille jääneeseen hankkeen toteutusaikaan. Tämä on harhaanjohtavaa, sillä kaupungilla oli runsain mitoin aikaa rakentamiselle alkuperäisen luvan saamisen jälkeen. Kaupungilla käytössään olleita rakentamisaikoja selkeytämme vielä seuraavassa (ks. myös liite 11).

- Kaupunki on pitänyt hanketta vireillä tähän mennessä (29.2.2024) yhteensä 8 vuotta 4 kuukautta ja 3 viikkoa erilaisin hakemuksin ja myös omine viivytyksineen. Lupahakemuksensa kaupunki jätti 6.10.2015.

- Hankkeen lupapäätöksen (4.11.2016) jälkeinen valitusprosessi kesti 3 kk ja 6 pv (10.2.2017 asti). Tämä lyhyt, valitukseen kulunut aika ei vähentänyt päätöksen mukaista, hankkeen toteuttamisaikaa kaupungilta. Tämä johtui siitä, että hankkeen lupaehtojen mukaan *"Hankkeen toteuttamiseen on ryhdyttävä kolmen vuoden kuluessa ja hanke on toteutettava olennaisilta osin viiden vuoden kuluessa"*

siitä lukien, kun tämä päätös on tullut lainvoimaiseksi. Muuten lupa raukeaa.”

- Lupa tuli lainvoimaiseksi 10.2.2017. Kaupunki ei kuitenkaan omista syistään lähtenyt 18 kuukautta kestäväksi arvioimaansa hankkeeseen lainkaan. Sen sijaan kaupunki jätti 3.10.2019, 2 v ja 8 kk luvan lainvoimaiseksi tulon jälkeen, ensimmäisen hakemuksensa luvan määräajan jatkamiseksi lupaviranomaiselle. Tämän luvan lupaviranomainen myönsi kaupungille 23.3.2020.

- Luvan määräaikaa ESAVI pidensi 23.3.2020 antamallaan päätöksellä kaupungin itse lupaviranomaiselle hakemuksessaan ehdottamaan aikarajaan 31.12.2023 saakka. Päätöksen mukaan työt tuli aloittaa ja myös olennaisilta osiltaan loppuun saattaa ko. päivään mennessä (liite 12, s. 4(7), 5. kappale).

- ESAVI:n päätöksestä valitettiin ja päätös tuli lainvoimaiseksi 12.9.2022. Tässä vaiheessa kaupungilla ei kuitenkaan enää ollut lupaehtojen mukaista, itse itselleen määrittelemää aikaa aloittaa rakentamista. Rakentamisen kestoksi kaupunki on arvioinut hankkeen alusta asti 18 kk.

2. Helsingin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen ilmoitus

Vastaselityksemme

Kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen on ilmoittanut, että se ei anna lausuntoa asiassa. Vastineenamme pyydämme huomioimaan aiemmin, kohdassa 1.2. esittämämme. Lisäksi toteamme, että kaupungin alkuperäistä lupahakemusta koskevassa lausunnossaan 1.3.2016 (liite 3, s. 1(5), 2. kappale) Helsingin kaupungin ympäristölautakunta toteaa mm., että *”Töölönlahden tilaa ei saa heikentää tulvasuojelurakenteiden rakentamisella tai niiden käytöllä”*. Tämä ehto ei tulisi toteutumaan, mikäli kaupunki toteuttaisi hankkeensa.

3. Uudenmaan ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastualueen vesivarojen hoito -nimisen yksikön ilmoitus

Vastaselityksemme

ELY-keskus on ilmoittanut, että sillä ei ole lausuttavaa asiassa. Vastineenamme pyydämme huomioimaan aiemmin, kohdassa 1.2. esittämämme. Lisäksi korostamme, että ESAVI:n lausuntopyyntö on ohjautunut ELY-keskuksessa vesistön vastuualueelle / vesivarojen hoito -yksikköön eikä luonnonsuojeluyksikköön. ELY-keskuksen lupavaiheen lausunnossa (9.3.2016) ei esitetty luontotietoja eikä hankkeen vaikutuksia luontoarvoihin (liite 4).

4. Helsingin kaupunginkanslian hallinto-osaston oikeuspalvelujen vastine ja sen liitteet (4 kpl)

4.1. Kaupungin vastine, sivu 2(7)

Kaupunki vaatii Vaasan hallinto-oikeutta hylkäämään valituksemme, vastustaa vaatimamme täytäntöönpanokiellon määräämistä sekä pyytää hallinto-oikeutta määräämään, että hanke voidaan valituksestamme huolimatta aloittaa lupapäätöstä noudattaen.

Vastaselityksemme

Kaupungin vastine ei anna aihetta muuttaa valituksessamme esittämäämme. Kaupungin vaatimukseen ja pyyntöihin ei tule suostua.

4.2. Kaupungin vastine, sivu 2(7)

Kaupunki pyytää vastineessaan asian nopeaa käsittelyä hankkeen ”saamiseksi vietyä loppuun” ja katsoo, että mikäli Vaasan hallinto-oikeus kumoaa ESAVI:n päätöksen ”jäljempänä tarkemmin selvitettävän toimivaltakysymyksen osalta”, niin asia tulisi saada pian aluehallintoviraston uuteen käsittelyyn.

Vastaselityksemme

Kaupungin vaatimus saada asia pian aluehallintoviraston uuteen käsittelyyn, jotta hanke voitaisiin "viedä loppuun" ovat harhaanjohtava: hanke ei ole kesken, rakentamistöitä ei ole edes aloitettu.

4.3. Kaupungin vastine, sivu 2(7)

Kaupunki pyytää, että mikäli Vaasan hallinto-oikeus kumoaa ESAVI:n päätöksen, tulisi hallinto-oikeuden pidentää aluehallintoviraston viimeisimmän määräajan jatkamista koskevan lupapäätöksen (23.3.2020, 109/2020) voimassaoloa 12 kk ajan.

Vastaselityksemme

ESAVIn 23.3.2020 tekemän päätöksen mukainen rakentamistöiden määräaika päättyi 31.12.2023. Kyseistä määräaikaa ei voi eikä tule jälkikäteen jatkaa.

4.4. Kaupungin vastine, sivu 3(7)

"Edellytykset hankkeen toteutukselle"

Kaupunki toteaa vastineessaan, että vesiluvan varaisten töiden arvioidaan kestävän noin 8 kuukautta ja urakan kokonaisuudessaan noin 18 kuukautta ja että hankkeen toteuttaminen on viivästynyt "sekä hankkeen haasteellisten olosuhteiden että jokaiseen lupapäätökseen tehtyjen valitusten käsittelyyn kuluneen ajan takia, joten valituksen nopealle käsittelylle ja määräajan pidentämiselle on erityinen syy."

Vastaselityksemme

Määräajan pidentämiselle ei ole olemassa erityistä eikä muutakaan syytä. Hankkeen "haasteelliset olosuhteet" eivät voi viitata hankkeen rakentamisen aikana esiin tulleisiin olosuhteisiin, koska hankkeessa ei ole rakennettu mitään. On myös vaikea kuvitella, että "haasteelliset olosuhteet" olisivat käyneet selväksi kaupungille vasta sen jälkeen, kun ESAVI:n lupa tuli lainvoimaiseksi maaliskuussa 2017: hankkeeseen lupaa vuonna 2015 ESAVI:lta hakiessaan kaupunki ensinnäkin kuvasi hankkeen niin kiireelliseksi, että haki töiden valmistelulupaa jo ennen päätöksen lainvoimaiseksi tuleamista. Tähän kiireeseen kaupungilla tuskin olisi ollut hankkeen olosuhteiden osalta perusteita, ellei kaupunki olisi olosuhteita mielestään tarpeeksi jo selvittänyt. Kaupunkihan ei ryhtynyt tutkimaan alueen rakennettavuutta, pohjaolosuhteita ym. vasta luvan saatuaan, vaan oli selvittänyt alueen pohjaolosuhteita ym. tutkimuksissa jo 2000-luvulla, mikä käy ilmi mm. vuoden 2016 lupapäätöksestä (valituksen liite 7, s. 4, sivun kaksi viimeistä kappaletta & s. 5, 1. kappale).

Väite siitä, että hanke olisi viivästynyt "jokaiseen lupapäätökseen tehtyjen valitusten käsittelyyn kuluneen ajan takia" on harhaanjohtavaa. Lupapäätöksiä asiassa on olemassa vain yksi, vuonna 2016 ESAVI:n tekemä. Siitä jätetty valitus ei käsittelyaikoiheen (n. 3 kk) lyhentänyt hanketta päivääkään, koska lupapäätöksen mukaan määräaika alkoi vasta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Kaupunki ei sitä vastoin itse ryhtynyt käyttämään lupapäätöksen lainvoimaiseksi tulon jälkeen kaupungille auennutta, lupapäätöksen mukaista 5 vuoden rakentamisaikaa. Lupapäätöksessä määritellyn määräajan jatkamisesta ESAVI on päättänyt kaksi kertaa. Niistä vasta ensimmäinen on tähän asti käsitelty tuomioistuimessa loppuun asti. (ks. kohta 1.6. edellä sekä liite 12)

4.5. Kaupungin vastine, sivu 3(7)

"Edellytykset hankkeen toteutukselle"

Kaupunki toteaa vastineessaan tarvitsevansa lisää aikaa "urakassa toteutettavien töiden työturvallisuuden varmistamiseen ja töiden yhteensovittamiseen raideliikenteen kanssa".

Vastaselityksemme

On epäuskottavaa, että helmikuussa 2017 lainvoimaiseksi tulleen lupapäätöksen jälkeen kaupungille auennut viiden (5) vuoden aika ei olisi riittänyt kaupungille hankkeeseen ryhtymiseen niin, että töiden työturvallisuutta ei olisi varmistettu ja että töiden yhteensovittamista raideliikenteen kanssa ei olisi jo tuolloin tehty. Kaupungin hakiessa hankkeelle lupaa vuonna 2015 on suunnitelmien (myös työturvallisuuden ja raideliikenteen yhteensovittamisen osalta) täytynyt olla jo pitkälle valmiita – hakihan kaupunki kiireelliseksi luonnehtimansa hankkeen töille valmistelulupaa jo ennen päätöksen lainvoimaiseksi tulemistä (valituksen liite 16, s. 3(5), 3. kappale).

4.6. Kaupungin vastine, sivu 3(7)

"Vesilain intressivertailu ja selvitys yleisestä edusta"

Kaupungin mukaan "SYKE:n tulvariskikartoissa ei ole huomioitu ilmastonmuutosta, mutta jo nykyisillä meritulvilla 1/100 vuodessa toistuvalla tulvalla vesisyvyys Töölönlahden tulva-alueella nousee 0,5–2 metriin ja lahden ympäri kulkeva tie jää monin paikoin paksun vesipatsaan alle aiheuttaen haittaa rakenteille ja kasvillisuudelle (liite 1). Eläintarhanlahden puolella tulvaveden vaikutus on pienempi. Tulvasuojelurakenne on välttämätön Töölönlahden alueen tulvasuojelun kannalta."

Vastaselityksemme

Viittaamme vastaselityksemme kohtaan 1.4. Lisäksi toteamme seuraavaa. Kaupunki maalaa "kauhukuvia" kuvatessaan tulvien vaikutuksia Töölönlahteen. Lupapäätöksen määräyksen nro 19 mukaan portit suljetaan merenpinnan noustua 1 m. Kuitenkin päätöksestä – samoin kuin alkuperäisestä luvasta – puuttuu arviot siitä, kuinka usein 1 metrin vedenpinnan nousu (esim. vuositasolla) tulisi Töölönlahdella toteutumaan. Samoin puuttuvat tiedot siitä, kuinka pitkään porttien sulkuajat kerrallaan kestäisivät. Mitä pidempään ja useammin portit tulisivat olemaan suljettuina, sen suuremmat haitat ja riskit aiheutuisi esim. niille kaloille ja vesilinnuille, joiden on välttämätöntä päästä esteettä siirtymään Eläintarhanlahden ja Töölönlahden välillä. Portit myös estävät veden virtauksen lahtien välillä. Valituksessamme olemme jo tuoneet esiin tulvaporttien haitalliset vaikutukset Eläintarhanlahden rannoille sekä riskit Siltasaaren rakennuksille.

Maalaamiensa tulvauhkien tueksi kaupungin olisi tullut esittää arviot siitä, kuinka suurta pinta-alaa koskevana ja missä kohtaa Töölönlahden rantoja kerran sadassa vuodessa esiintyvät tulvat esiintyisivät ja kuinka pitkiä aikoja kerrallaan. SYKE:n tulvariskikartta ei yksin vastaa näihin kysymyksiin.

Pellikka ym. (2023) ovat tutkineet merenpinnan nousua Suomen rannikkoalueilla tulevaisuudessa vuoteen 2100 mennessä (liite 13). Jos oletetaan päästöjen jatkuvan hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin eli IPCC:n (Intergovernmental Panel on Climate Change) arviointiraportissaan 2021 esittämän arvion mukaan "keskipahoina", on merenpinnan nousu vuoteen 2100 mennessä Helsingissä todennäköisimmin (mediaaniodotus) 25 cm ja 90 % todennäköisyydellä välillä –9 – 76 cm suhteessa 1995–2014 tasoon (liite 13, s. 1626, taulukko A3). Jos taas oletetaan, että päästöt ovat pahempia, ns. "high emission scenario", on merenpinnan nousu todennäköisimmin (mediaaniodotus) 54 cm ja 90 % todennäköisyydellä välillä 20 – 145 cm suhteessa 1995–2014 tasoon (liite 13, s. 1627, taulukko A4). Pahimmankaan skenaarion mukaan merenpinnan noususta ei Finlandia-talolle olisi uhkaa vuoteen 2100 mennessä (ks. kohta 1.4.). Sen

sijaan tulvaportit tulisivat pahimmassa tapauksessa olemaan kiinni jopa läpi vuoden.

"Pienemmät vaikutukset" Eläintarhanlahdelle

Eläintarhanlahden puolella meritulvien korkeudet ovat, kuten kaupunki esittää, SYKE:n tulvariskikartan perusteella matalampia kuin Töölönlahdella ts. korkeintaan 0,5–1 m. Mutta kuten jo valituksessamme olemme tuoneet esiin, ovat tulvan aiheuttamat ongelmat Eläintarhanlahdella suuremmat kuin Töölönlahdella silloin, kun vaikutuksia arvioidaan rakennuksiin ja maastoon: Siltasaarensalmen pitkät talorivit ovat lähes kiinni merenrannassa. Eläintarhanlahdella tulva taas leviäisi, ei vain puistomaiseen rantaan, vaan myös liikennöidyille kaduille ja mitä ilmeisimmin Siltasaaren rantakerrostalojen kellareihin.

SYKE:n tulvakartan mukaan (valituksemme kuva 2) tulva ulottuisi osin jopa Hakaniementorille, ja oletettavasti vahinkoa olisi odotettavissa myös Hakaniementorista itään. Ennätystulvien aikaan on lisäksi mahdollista, että Töölönlahdelta jouduttaisiin pumppaamaan vettä Eläintarhanlahdelle. Pumppaaminen Töölönlahdelta voisi pahentaa tulvaa Siltasaaressa ja Hakaniemessä aiheuttaen merkittävää vahinkoa. Jos alueen rantoja aiotaan suojella kokonaisuudessaan, on tulvaportti mitä ilmeisimmin väärässä paikassa.

4.7. Kaupungin vastine sivu 4(7)

"Ympäristövaikutusten arvioinnit" (otsikko sivun 3(7) alalaidassa)

Kaupungin mukaan ESAVI on lausunnossaan todennut pyytäneensä lausunnot Uudenmaan ELY-keskuksen ja Helsingin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselta. Kumpikaan näistä tahoista ei ole lausuntoa antanut. Tätä kaupunki toteaa kommentoimalla, että em. tahojen asiantuntemus "riittää arvioimaan, ovatko hakijan esittämät tiedot hankkeen ympäristövaikutuksista olleet riittävät".

Vastaselityksemme

Viittaamme vastaselityksemme kohtaan 1.2. Lisäksi toteamme, että Helsingin kaupungin ympäristökeskuksella ja Uudenmaan ELY-keskuksella on varmasti asiantuntemusta arvioida hankkeen ympäristövaikutuksia tässäkin hankkeessa – jos viranomaisella olisi käytössään arviointiin tarvittavat ajantasaiset ja riittävät tiedot. Tällaisia ovat mm. ajantasaiset luontotiedot, oikeat tiedot rakentamistekniikasta sekä arviot siitä, kuinka usein ja kuinka pitkiä aikoja kerrallaan tulvaportit tulevat olemaan suljettuina. Näin ei ole asianlaita ollut lupavaiheessa eikä nyt määräajan jatkamisesta päätettäessä.

Lisäksi tulee huomioida, että lausunnon vuonna 2016 antaneen Uudenmaan ELY-keskuksen vesistön vastuualue / vesivarojen hoito -yksikkö ei ole tarkastellut asiaa alueen luontoarvojen näkökulmasta. Puuttumaan jäänyttä kalatalousasiantuntijan lausuntoa ei myöskään ole päätöksessä voitu huomioida. Varsinais-Suomen ELY-keskus (VARELY) ei jättänyt asiassa lausuntoa vuodenvaihteessa 2015/2016, mutta se ei myöskään tuolloin jättänyt ilmoitusta siitä, että ei jätä lausuntoa. ESAVI ei liioin pyytänyt VARELY:ltä lausuntoa kaupungin jättämään, toiseen peräkkäiseen määräajan jatkohakemukseen.

Myös ilmastonmuutoksen huomioon ottava ennustemalli siitä, kuinka pitkiä aikoja kerrallaan ja kuinka usein tulvaportit tulisivat olemaan kiinni, puuttui ESAVI:lta sekä alkuperäisestä lupapäätöksestä että määräajan jatkoa koskevista päätöksistä.

Edellä esitettyyn liittyen kuvaamme esimerkinomaisesti yhtä Töölönlahdella esiintyvää eläinlajia, kuhaa, ja sitä, miten hankkeen siihen kohdistamat ympäristövaikutukset ovat jääneet arvioimatta päätöksessä.

Esimerkinä kuha

Helsingin kaupungin 6.10.2015 jättämän lupahakemuksen liitteenä olleessa vesilain mukaisessa

lupahakemussuunnitelmassa (päivätty 2.10.2015) kaupunki totesi, että Töölönlahti ja Eläintarhanlahti eivät ole kalastollisesti erityisen merkittäviä alueita (valituksen liite 17, s. 10, viimeinen kappale). Arviota ei hakemuksessa perustella. Lisäksi hakemuksessa todetaan, että *"Töölönlahden suu on kevätkutuisten kalojen kutualueita. Lahdessa elää myös mm. haukea."* Kutevien kalojen lajia tai lajeja ei hakemuksessa määritelty. (valituksen liite 17, s. 10, toiseksi viimeinen kappale).

Kaupungin ympäristöviranomaisen lausunnossa 1.3.2016 todettiin mm. seuraavaa: *"Töölönlahden kalastoon kuuluvat mm. kuha, hauki, ahven sekä monet särkikalat. (...) Tulvaporttien käytöllä ei saa tarpeettomasti estää kalojen liikkumista Töölönlahden ja Eläintarhanlahden välillä."* (liite 3, s. 1(5), viimeinen kappale). Lisäksi lausunnossa todetaan seuraavaa: *"Hankkeen vaikutukset kalastukseen ja kalastoon ovat työnaikaisia ja hyvin paikallisia. Ne kohdistuvat pääasiassa vesirakennustöihin liittyvään veden tilapäiseen samentumiseen ja erilaisten työkoneiden ja rakennustöiden aiheuttamaan lievään meluhaittaan. Kohde ei hakemuksen mukaan ole kalastollisesti merkittävä eikä siellä harjoiteta ammattikalastusta"* (liite 3, s. 3(5), 4. kappale).

Uudenmaan ELY-keskuksen lausunnossa 9.3.2016 luontoarvoja ei esitelty eikä hankkeen vaikutuksia kaloihinkin arvioitu (liite 4).

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen ei vastannut ESAVI:n lausuntopyyntöön alkuvuodesta 2016. Tietojemme mukaan viranomaisen työ oli vuodenvaihteessa 2015/2016 organisoitu uudelleen.

Lupapäätöksessään 4.11.2016 ESAVI totesi seuraavaa: *"Hankealue ei ole kalastollisesti erityisen merkittävä, mutta kalalajisto on monipuolinen. Töölönlahden suu on kevätkutuisten kalojen kutualueita. Lahdessa elää myös muun muassa haukea"* (valituksen liite 7, s. 4(24), 3. kappale). Kutevien kalojen lajeja tai lajia ei määritelty. Hankkeen vaikutuksista kaloihin todetaan päätöksessä mm., että *"vaikutukset kalastukseen ja kalastoon ovat työnaikaisia ja hyvin paikallisia"* (valituksen liite 7, s. 11(24), 4. kappale).

Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen (Helsy) ESAVI:lle 14.10.2022 jättämässä, kaupungin toista peräkkäistä määräajan jatkohakemusta koskevassa muistutuksessa (liite 14) tuotiin ESAVI:lle monipuolisesti tietoon lupaviranomaiselta puuttumaan jääneitä ja osin lupaviranomaiselle hakijan taholta virheellisesti toimitettuja kalatietoja sekä hankkeen vaikutuksia kaloihin ja kalastukseen. ESAVI ei kuitenkaan selvästikään ottanut Helsyn muistutusta päätöksessään huomioon. Sen sijaan ESAVI näyttää tyytyneen kaupungin em. muistutukseen antamaan selitykseen. Siinä kaupunki kommentoi muistutusta – myös kalojen osalta – vain muutamalla lauseella toteamalla mm., että *"luvan myöntämisen edellytykset on jo käsitelty varsinaisessa lupakäsittelyssä"* (liite 7, s. 2(8), 2. ja 3. kappale).

Em. selityksessä kaupunki kuitenkin vastasi asiassa jätettyyn yksityiseen mielipiteeseen. Selityksessään kaupunki totesi, että *"Töölönlahdella on potentiaalisesti suotuisaa tai erittäin suotuisaa lisääntymis aluetta särjelle ja erittäin suotuisaa haulle"* (liite 7, s. 7(8), 1. kappale). Tulvaportteista kaupunki totesi samassa yhteydessä, että *"ylivoimaisesti suurimman osan ajasta portit ovat siis auki, eivätkä ne siten aiheuta estettä kalojen ja muiden vesieläinten, lintujen tai SUP-lautailijoiden kululle Töölönlahden ja Eläintarhanlahden välillä"* (liite 7, s. 7(8), 1. kappale). Tulvaporttien aukioloaikojen vähäisiä aikoja kaupunki ei perustellut. Selityksessään kaupunki kuvasi myös Töölönlahden potentiaalisia poikastuotantoalueita VELMU-karttapalvelun avulla; kuvan mukaan Töölönlahti olisi vain särjelle ja haulle suotuisaa poikastuotantoaluetta (liite 7, s. 7(8), kuva 3).

Yhteenvetona edellisestä toteamme seuraavaa:

- Helsingin ympäristönsuojeluviranomainen tiesi ja toi lupaviranomaisen tietoon vuonna 2016, että Töölönlahdella esiintyy särkikaloiden ja hauen lisäksi myös mm. ahven ja kuha ja että Töölönlahden suu on kevätkutuisten kalojen esiintymisalueita – kutevien kalojen lajeja kuitenkin määrittelemättä. Lisäksi ympäristöviranomaisen edellytti, että tulvaporttien käytöllä ei saa tarpeettomasti estää kalojen liikkumista Eläintarhanlahden ja Töölönlahden välillä.

- Hankkeen vaikutuksia Töölönlahdella esiintyviin kaloihin ei joko arvioitu lainkaan tai ne arvioitiin rakennustyön aikaisiksi ja lyhytkestoisiksi ympäristöviranomaisen lausunnossa.

- Kaupungin vastatessa toista määräajan jatkohakemusta koskevaan mielipiteeseen, vetosi kaupunki kalojen osalta siihen, että Töölönlahdella esiintyy vain särkeä ja haukea ja että ne myös kutevat siellä.

Edellisen lisäksi tiedossamme on kuitenkin, että vapaa-ajan kalastajien mukaan kuha nousee suurinakin määrinä Töölönlahdelle kutemaan keväisin ja että Töölönlahden ja Eläintarhanlahden alueella kalastetaan aktiivisesti ympäri vuoden.

Kaupunki vetosi päätöksen valmisteluun antamassaan selityksessään VELMU-karttapalveluun (liite 7, s. 7(8), kuva 3). Kun kysyimme VELMU:sta vastaavalta Luonnonvarakeskukselta (Luke), mihin aineistoon VELMU-tietokannan kalatiedot Töölönlahdelta ja Eläintarhanlahdelta perustuvat, saimme seuraavan vastauksen (liite 15):

“Luonnonvarakeskus ei ole tehnyt Töölönlahdella kartoituksia. Siten tietoja ei suoraan sieltä meillä ole. Velmu-karttapalvelun tiedot on kerätty muilta alueilta ja mallinnuksen avulla antaa jotakin tietoa myös Töölönlahdelle (hauki, särki). Suoria havaintoja meidän toimestamme sieltä ei ole.”

Myöhemmin Luke täydensi vastaustaan toteamalla, että sama koskee myös Eläintarhanlahden kalatietoja (liite 16). VELMU:n tiedot hankealueelta eivät siis ole alueella todettuja, todellisia havaintoja.

Edellä esitetyn perusteella katsomme, että kuha esiintyy ja kutee Töölönlahdella. Haluttaessa arvioida arvioida tulvaporttien vaikutuksia kuhaan, tulisi käytössä olla perustellut arviot sulkuaikojen ajankohdista ja kestoista vuositasolla ja sulkukohtaisesti. Lisäksi tulisi ottaa huomioon kuhan kutemiseen ja muuhun elinkiertoon liittyvät seikat. Niitä kuvataan Luken verkkosivuilla seuraavasti (liite 17, tekstin alleviivaus omamme):

- **“Lisääntyminen:** (...) Etelä-Suomessa kutu yleensä alkaa toukokuun puolivälissä ja jatkuu usein juhannukseen asti, joskus jopa heinäkuulle. (...) Koiraat puhdistavat rantavesiin kutupaikan, johon naaras voi laskea jopa yli miljoona mätimunaa, jotka koiras hedelmöittää. Kudun jälkeen koiras jää vartioimaan pesää ja hoitamaan mätimunia. Poikaset kuoriutuvat 4-5 mm pituisina ja levittäytyvät vapaan veden alueelle.”

- **“Ravinto, kasvu ja vaellukset:** (...) Kuhat vaeltavat yleensä keväällä kutualueilleen matalaan veteen. Kudun jälkeen ne siirtyvät selkävesille syönnöstmään ja syksyllä ne siirtyvät usein syvänteisiin talvehtimaan.”

Poikasten kasvettua tarpeeksi pesää sen vieressä yhtäjaksoisesti vartioinut kuhakoira on nälissään ja siirtyy – kuten edellä on kuvattu – selkävesille, laajalle, yhtenäiselle ja saarettomalle vesialueelle. Mitä pidempään tulvaportit ovat kuhan elinkierron tässä vaiheessa kiinni, sitä vaikeampi kuhan on selviytyä Töölönlahdelta elävänä.

Päätöksessä – mutta myös jo lupapäätöksessä – on jäänyt arvioimatta hankkeen vaikutukset kuhaan. Vapaa liikkuminen Töölönlahden ja Eläintarhanlahden välillä voi olla kuhalle välttämätöntä jopa hengissä säilymisen kannalta. Sama koskee monia vesilintuja ja muita Töölönlahdella kutevia kaloja.

4.8. Kaupungin vastine, sivu 4(7)

Päätöksenteko, lupaprosessi ja demokratian toteutuminen

Vastineessaan kaupunki vahvistaa valituksemme perusteen, jonka mukaan teknisellä johtajalla ei ollut toimivaltaa hakemusta allekirjoittaa. Allekirjoittajan olisi kaupungin mukaan pitänyt olla infrapäällikkö. Väärällä allekirjoittajalla on kaupungin mukaan kuitenkin vain vähäinen merkitys asian kokonaisharkinnan kannalta. Tätä kaupunki perustelee sillä, että tulvasuojeluhanke on

päätetty toteuttaa kaupunkiympäristölautakunnan 31.3.2020 § 176 hyväksymällä Töölönlahden tulvasuojeluhankkeen puistosuunnitelmalla nro VIO 6048/1. Lisäperusteena vähäiselle merkitykselle kaupunki toteaa, että "infrapäällikön suorana esihenkilönä toimineen teknisen johtajan näkemys hakemuksen tarpeellisuudesta ja sisällöstä on vastannut myös infrapäällikön näkemystä" ja sillä, että tulvasuojelurakenteiden ja kevyen liikenteen sillan rakentaminen ei myöskään "suoraan loukkaa minkään ulkopuolisen tahon etua tai oikeutta".

Vastaselityksemme

Kaupunki jättää määrittelemättä sen, mitä se tarkoittaa "ulkopuolisella taholla". Töölönlahden ja Eläintarhanlahden kohdalla asianosaisia ovat käytännössä koko kantakaupungin väestö, kotimaan ja ulkomaiden turistit jne. – niin suosittu ja tunnettu alue on. Heidän kaikkien etuun ja oikeuteen hanke kohdistuu.

Hakemuksen allekirjoittaneen esihenkilön (tekninen johtaja) toimivallan puute taas ei muutu toiseksi sillä, että oikean toimivallan omaava henkilö on jälkepäin todennut olevansa samaa mieltä allekirjoittaneen henkilön kanssa. Alaisen voi myös olla vaikea julkisesti ilmaista olevansa eri mieltä esihenkilönsä kanssa kysymyksestä, jossa esihenkilö on ottanut julkisesti jo jonkin kannan.

Kaupungin vastineen liitteenä 2 on päätös, jolla kaupunkiympäristön toimialajohtaja on siirtänyt hallintosäännössä mainittuja toimivaltoja toimialansa viranhaltijoille. Heihin lukeutuu em. infrapäällikkö, jonka olisi pitänyt hakemus allekirjoittaa. Päätöksen perusteluissa todetaan mm. seuraavaa (kaupungin vastineen liite 2, s. 2(2)). *"Hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti päätökset tulee tehdä tasolla, joka tuntee ja hallitsee asiakokonaisuuden ja, jolla on riittävät tiedot ja muut edellytykset kulloinkin päätettävässä asiassa."* Tämän mukaisesti vain infrapäälliköllä, jolle toimivalta kuului, oli edellä tarkoitetut riittävät tiedot ja muut edellytykset hakemukseen liittyvässä asiassa – toisin kuin asiassa toimivallattomalla hakemuksen allekirjoittajalla, kokonaisesta rakennuksesta ja yleiset alueet -yksiköstä vastanneella teknisellä johtajalla.

Kaupungin vastineen mukaan hakemuksen väärän allekirjoittajan vähäistä merkitystä perustelee myös se, että *"tulvasuojeluhanke on päätetty toteuttaa kaupunkiympäristölautakunnan 31.3.2020 § 176 hyväksymällä Töölönlahden tulvasuojeluhankkeen puistosuunnitelmalla nro VIO 6048/1"*. Valituksessamme olemme kuitenkin jo todenneet, että tulvasuojeluhankkeen rakentamiskohteet, silta ja radanalainen kanava suuaukkoineen, eivät kuulu mihinkään em. päätöksessä mainittuihin, kolmeen puisto-asemakaavaan (asemakaavat 11808, 5958 ja 11885), vaan jäävät niiden ulkopuolelle (ks. myös valituksemme liite 31). Valituksessamme olemme tuoneet esiin myös em. puistosuunnitelmapäätöksen muut puutteet.

Haluamme tässä yhteydessä vielä korostaa sitä, että kaupungin vastineessaan esiin nostama puistosuunnitelma hyväksyttiin kaupunkiympäristölautakunnassa 31.3.2020 ts. yli kolme vuotta sen jälkeen, kun ESAVI:n myöntämä lupapäätös oli tullut lainvoimaiseksi alkuvuodesta 2017. Ennen 31.3.2020 asia ei käynyt yhdessäkään poliittisessa luottamushenkilöelimestä. Tämän olemme myös valituksessamme esiin tuoneet. Lautakunnalle em. puistosuunnitelma esiteltiin harhaanjohtavasti (ks. valituksemme). Kaupunki myös nimesi lautakunnalle viedyn tulvaportti- ja siltahankkeen Töölönlahden kannalta epäselvästi ja vielä kahdella eri nimellä. Kokouksen esityslistalla ja pöytäkirjassa asian nimi oli "Kluuvissa olevan Töölönlahden tulvasuojeluhanke, Kaisaniemen puisto, puistosuunnitelman hyväksyminen" (valituksen liite 43). Asian esittelyn otsikkona taas oli *"Puistosuunnitelma, Tokoinranta, Kaisaniemen puisto, numero VIO 6048/1"* (liite 18).

Töölönlahden luontoarvojen suojelusta kiinnostuneiden lautakunnan jäsenten, kaupunkilaisten ja kansalaisjärjestöjen huomiota ei asia näytä saavuttaneen. Tämä näkyy "puistosuunnitelmaan" saaduissa palautteissa. Ne eivät näytä liittyneen Töölönlahteen ja patorakentamiseen mitenkään (ks. ote päätöksestä seuraavassa):

"Saaduissa palautteissa toivottiin pyörätien suoristamisesta, murskeen muuttamisesta niityksi sekä lisäistutuksia. Toivottiin myös, että nykyistä rantakasvillisuutta ei muuteta kiviverhoukseksi sillan pohjoispuolella. Palautteissa toivottiin noudatettavan baanan suunnittelukriteereitä ja, että jalankulku ja pyöräily on eroteltu. Erottelua toivottiin jatkettavan myös sillan pohjoispuolelle. Kaiteen

materiaaliin otettiin kantaa. Valaistuksen toivottiin olevan mahdollisimman hillittyä vesilintujen ja -eliöiden vuoksi. Yhdessä palautteessa toivottiin risteysalueen valaistusta parannettavan. Saadut palautteet on käsitelty ja huomioitu suunnittelussa mahdollisuuksien mukaan.”

Kysymystä määräajan jatkohakemuksen allekirjoittajan toimivallasta ei voida pitää vähäisenä.

4.9. Kaupungin vastine s. 5(7)

Kaupunki pyytää, että jos valituksen käsittely kestää yli vuoden, tulisi hallinto-oikeuden pidentää aluehallintoviraston myöntämää määräaikaa sillä ajalla, joka valituksen käsittelyyn on kulunut.

Vastaselityksemme

Määräaikaa ei tule pidentää. Kaupunki on jo aluehallintovirastolle osoittamassaan määräajan jatkohakemuksessa (valituksen liite 4, s. 2) perustellut määräajan ulottumista aina 31.12.2027 asti mahdollisilla valituksilla (ks. myös aiemmin kohta 1.6.). ESAVI on myös tämän määräajan kaupungille myöntänyt.

4.10. Kaupungin vastine, sivu 5(7)

Kaupungin mukaan kevyen liikenteen silta ja siihen liittyvät tulvasuojelurakenteet sijoittuvat asemakaavojen 11808 ja 11885 alueille. Näiden väliin jäävän aukkoon sijoittuu puistosuunnitelman mukaisesti liikuteltava sorsien ruokintalaitte.

Vastaselityksemme

Suunnitellut kevyen liikenteen silta ja siihen liittyvät tulvasuojelurakenteet eivät näyttäisi sijoittuvan asemakaavojen 11808 ja 11885 alueille. Alue näyttäisi jääneen asemakaavojen ulkopuolelle. Liikuteltavaa sorsien ruokintalaitetta ei aukkokohtassa ole ollut joulukuun 2022 jälkeen. ”Aukko” on sama kuin suunniteltu rakentamisalue. Siinä sijaitsee kaupungin viimeinen jäljellä oleva vesilintujen talviruokintapaikka (ks. valituksemme), jossa ruokinta tapahtuu jo toista talvea peräkkäin käsin. Ruokintalaitteen kaupunki joutui poistamaan varotoimenpiteenä.

4.11. Kaupungin vastine 5(7)

Vastineessaan kaupunki lainaa valitustamme todeten, että kyseessä ei ole muutoksenhakijan väittämän kaltainen ”jättimäinen, ympäristövaikutuksiltaan mittava, herkille luontoalueille sijoittuva rakentamishanke”.

Vastaselityksemme

”Jättimäisen” kaupunki on vastineessaan irrottanut asiayhteydestään. Ilmaisulla haluttiin korostaa hankkeen suuruutta suhteessa viranhaltijoiden rajattuun toimivaltaan: vuonna 2015 lupahakemuksen ESAVI:lle jättäneillä vs. kaupungininsinöörillä ja vs. osastopäälliköllä ei ole mitenkään voinut olla toimivaltaa hakea omissa nimissään lupaa Töölönlahden vedenpinnan sääntelyn mahdollistavalle hankkeelle.

4.12. Kaupungin vastine, sivu 5(7)

Kaupungin mukaan tulvasuojelun järjestäminen on kunnan vastuulla ja tulvariskien hallinnan suunnittelu alueiden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla.

Vastaselityksemme

Se, että tulvasuojelun järjestäminen on kunnan vastuulla, ei edellytä kuntaa järjestämään tulvasuojelua tavalla, jonka haitalliset ympäristövaikutukset ovat suurempia kuin tulvasuojelurakenteista haetut hyödyt. Jo vuonna 2015 kaupunki esitti ESAVI:lle, että Finlandia-taltoa voidaan vaihtoehtoisesti suojella tilapäisillä tulvasuojelurakenteilla (liite 6, s. 6, 3. kappale).

4.13. Kaupungin vastine, sivu 5(7)

Muut valitusperusteet

Kaupungin mukaan patoturvallisuus huomioidaan hankkeen toteutuksessa patoturvallisuusviranomaisen lausunnon mukaisesti.

Vastaselityksemme

Patoturvallisuusviranomainen, Kainuun ELY-keskus, on antanut hankkeesta lausunnon 9.3.2016 (liite 19). ELY esittää, että asia olisi kaupungin ja patoviranomaisen välinen, mutta onnettomuudet kuuluvat myös ympäristönsuojelulain käsittelyyn (liite 20).

Olemme käsitelleet valituksessa patoasiaa seuraavasti: *"Patoturvallisuusviranomainen on todennut lausunnossaan, että kyseessä on pato ja patoturvallisuus on selvitettävä. Patoturvallisuus liittyy myös YSL:n mukaisiin ympäristöriskeihin, jotka olisi tullut selvittää 2016 vesitalouslupaun. Porttien korkeus on 2.5 metriä merenpinnan yläpuolella, mikä tarkoittaa, että virheen tai häiriön tapahtuessa pato voi aiheuttaa 1.5- 2.5 metrin tulva-aallon riskin. Suurin ympäristöriski voi tällöin aiheutua sedimentin liikkeistä. Toisaalta lahdilla veneillään ja aalto voisi aiheuttaa vaaraa veneilijöille tai jopa rannoilla kulkeville, erityisesti lapsille ja vanhuksille."*

Nämä esiin tuomamme ongelmat ovat yhä voimassa, eikä kaupunki niitä vastineessaan kumoaa.

4.14. Kaupungin vastine, sivu 6(7)

Muut valitusperusteet (otsikko sivulla 5(7))

Kaupungin mukaan "vastoin valittajan väitettä hankkeella ei ole merkittäviä ympäristövaikutuksia, jotka voisivat heikentää Töölönlahden tilaa. Töölönlahti ei ole vesienhoitolain (1299/2004) mukainen pintavesimuodostuma, eikä myöskään luontodirektiivin liitteen I mukainen ensisijaisesti suojeltu luontotyyppi."

Vastaselityksemme

Valituksessamme olemme jo todenneet, että hankkeella on monia Töölönlahden ja myös Eläintarhanlahden tilaa heikentäviä vaikutuksia.

Vaikka Töölönlahti ja Eläintarhanlahti eivät ole luontodirektiivi I:n mukaisesti suojeltuja, ensisijaisia luontotyyppisiä, ovat ne vesienhoitolaissa huomioituja vesialueita (1299/2004) osana Itämerta. Vesienhoitolain tarkoitus on määritelty lain 1§:ssä mm. seuraavasti:

"Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisen yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä ja Itämerta niin, ettei pintavesien ja pohjavesien tai Itämeren tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä. Vesienhoidon ja merenhoidon suunnittelua tehdään ja toimeenpannaan yhteen sovittaen ja yhtenevin tavoittein."

Vaikka Töölönlahti ei siis ole luontodirektiivi I:n mukainen, ensisijaisesti suojeltu luontotyyppi, ovat sen luontoarvot niin merkittävät, että kaupunki on katsonut 14.2.2023 tehdyllä lautakunnan päätöksellä alueen täyttävän luonnonsuojelualueen kriteerit (valituksen liite 6). Lisäksi hankealue kuuluu luontodirektiivin liitteen IV suojelemien lepakoiden elinalueeseen. Alkuperäinen lupa on myönnetty oletuksella, että hanke ei vaikuttaisi lepakoihin. Lepakkojen suojelua kaupunki ei vastineessaankaan kommentoi, vaikka hankkeen uudemmista selvityksistä (liite 2) ilmenevä porapaalutus aiheuttaa merkittävää melua. Kaupunki ei vastineessaan huomioi myöskään lupavaiheessa lupaviranomaiselle toimittamaansa aineistoon nähden uudempaa selvitystä rantapenkereen suhteen (liite 2) tai haitallisista sedimenteistä ja niiden ruoppauksesta aiheutuvasta veden pilaantumisriskistä (valituksen liite 21).

Alkuperäisen luvan kaavakuvan mukaan korotetun sillan rakentaminen ei vahingoita rannan puita.

Uudempi selvitys rantapenkereestä kuitenkin kertoo, että *suojeltaviksi määrätyt puut todennäköisesti tuhoutuisivat* (liite 2, s. 15, viimeinen kappale). Rannan puistopuut muodostavat ilmeisen ekologisen yhteyden Kaisaniemen lepakko-alueen ja Linnunlaulun–Töölönlahden alueiden välillä. Uudempien selvitysten perusteella hanke on muuttunut tavalla, joka vaikuttaa ilmeisimmin lepakoiden elinolosuhteisiin. On myös huomattava, että direktiivilajin suojelusta poikkeaminen edellyttää, että muuta tyydyttävää vaihtoehtoa ei ole (ks. KHO H4406/2021, 9.12.2021). Tässä tapauksessa vaihtoehto on paikallinen Finlandia-talon suojelun parantaminen äärimmäisiä tulevia oloja vastaan penkereellä, joka on halvempi ja turvallisempi ratkaisu monessa muussakin suhteessa (sedimentit, patoturvallisuus).

Haluamme tässä yhteydessä korostaa myös vesilain intressivertailua. Alkuperäisessä vesiluvassa tulvasuojelua on pidetty alueen luontoarvoja ja hankkeen ympäristövaikutuksia tärkeämpänä tekijänä. Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että alkuperäisen luvan myöntämisen jälkeen hankealueen ympäristöoloissa on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kuten jo valituksessamme olemme tuoneet esiin, alueella tapahtuneita muutoksia vuoden 2016 jälkeen ovat mm. alueen linnuston lajikirjon ja pesintöjen lisääntyminen sekä alueella pesivän nokikanan uhanalaisuusluokituksen muuttuminen elinvoimaisesta erittäin uhanalaiseksi. Näihin liittyen on alueen luontoarvojen todettu täyttävän luonnonsuojelualueen kriteerit juuri linnuston vuoksi. Lisäksi tulee huomioida kaikki se luontotieto, joka on jäänyt alkuperäisen luvan yhteydessä kartoittamatta tai tullut puutteellisesti esitellyksi.

VAKUUDEKSI

Helsingissä 15.3.2024

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry:n puolesta

Noora Kaunisto
puheenjohtaja

Emilia Pippola
järjestösihteeri

Siltasaariseura ry:n puolesta

Juhani Styrman
puheenjohtaja

Jarno Peltonen
sihteeri

Töölö-Seura ry:n puolesta

Matti Niiranen
puheenjohtaja

Töölön kaupunginosat – Töölö ry:n puolesta

Markku Koivusalo
puheenjohtaja

LIITTEET

Liite 1. Vaasan hallinto-oikeuden myöntämä lisäaika asiassa 752/2023

Liite 2. Töölönlahden tulvasuojelu: Eläintarhanlahden/Kaisaniemenrannan rantaluiska-alueen stabiliteettiselvitys. Laskentaraportti 29.11.2019

Liite 3. Helsingin kaupungin ympäristölautakunnan lausunto (1.3.2016) kaupungin rakennusviraston Etelä-Suomen aluehallintovirastolle jättämästä lupahakemuksesta

Liite 4. Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto (9.3.2016) Helsingin kaupungin Etelä-Suomen aluehallintovirastolle jättämästä lupahakemuksesta

Liite 5. Helsingin kaupungin kaupunkitilaohje -verkkosivun ohjekortti ”Rannat ja rantarakenteet”.

Tieto haettu verkkosivulta 11.3.2024

Liite 6. Helsingin kaupungin Etelä-Suomen aluehallintovirastolle 6.10.2015 jättämän vesilain mukaisen lupahakemuksen lupahakemussuunnitelma-liitteen liite 6

Liite 7. Helsingin kaupungin Etelä-Suomen aluehallintovirastolle jättämä vesilain mukaisen lupahakemussuunnitelman täydennys 10.12.2015

Liite 8. Helsingin kaupungin Etelä-Suomen aluehallintovirastolle 11.1.2023 antama selitys

Liite 9. Helsingin kaupungin vastaus (28.12.2023) tietopyyntöön koskien Finlandia-talon perusparannuksen suunnittelua

Liite 10. Kuvakaappaus Helsingin karttapalvelun (kartta.hel.fi) esittämistä Linnunlaulun huvila-alueen korkeuskäyristä. Kuvakaappaus otettu 12.3.2024

Liite 11. Taulukko: Töölönlahden patohankkeen aikajanaa

Liite 12. Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätös 23.3.2020

Liite 13. Pellikka, H., Johansson, M. M., Nordman, M., & Ruosteenoja, K. (2023). Probabilistic projections and past trends of sea level rise in Finland. NATURAL HAZARDS AND EARTH SYSTEM SCIENCES, 23(4), 1613-1630.

Liite 14. Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen muistutus Etelä-Suomen aluehallintovirastolle 14.10.2022

Liite 15. Luonnonvarakeskuksen erikoistutkija Sanna Kuninkaan sähköpostivastaus Helsingin luonnonsuojeluyhdistykselle 27.11.2023

Liite 16. Luonnonvarakeskuksen erikoistutkija Sanna Kuninkaan sähköpostivastaus Helsingin luonnonsuojeluyhdistykselle 28.11.2023

Liite 17. Tietoa kuhasta, Luke, tieto haettu verkkosivulta 11.3.2024

Liite 18. Puistosuunnitelma, Tokoinranta, Kaisaniemen puisto, numero VIO 6048_1

Liite 19. Kainuun ELY-keskuksen lausunto (9.3.2016) Helsingin kaupungin Etelä-Suomen aluehallintovirastolle jättämästä lupahakemuksesta

Liite 20. Onnettomuuksien huomioiminen ympäristönsuojelulain mukaisesti